

Vài nhận xét về sự lựa chọn giá trị của thanh niên nông thôn qua những khảo sát xã hội học gần đây

NGUYỄN PHAN LÂM

Sự biến đổi mạnh mẽ của kinh tế xã hội những năm vừa qua, dưới sự tác động của đường mới đổi mới của Đảng và Nhà nước, đang đặt ra nhiều vấn đề nghiên cứu hấp dẫn. *Định hướng giá trị* của Thanh niên nông thôn là một trong những vấn đề đó.

Thực tế cho thấy ở nông thôn hiện nay, thanh niên đang là một lực lượng đông đảo, họ là một nhóm xã hội đặc thù, đóng vai trò rất quan trọng, đối với sự phát triển kinh tế xã hội của nông thôn.

Một mặt, thanh niên đang phải gánh chịu trực tiếp sức ép của quan hệ dân số - đất đai, nhưng mặt khác ở họ cũng tiềm ẩn một khả năng to lớn, một sự bứt phá để đi lên cùng với sự vận động của xã hội. Theo số liệu điều tra xã hội học tại xã Ninh Hiệp - huyện Gia Lâm - Hà Nội (*) về "Giá trị và chuẩn mực xã hội" thì thanh niên từ 15 tuổi trở lên chiếm đến hơn 20% dân số, trong bối cảnh một xã chỉ có hơn 200 ha canh tác với số dân hơn 13.000 người. Thêm vào đó, học sinh phổ thông cơ sở cũng chiếm đến gần 20% dân số nữa, và đây sẽ là một lực lượng đông đảo của một tương lai rất gần.

Trong điều kiện chuyển đổi sang nền kinh tế thị trường hiện nay, lực lượng thanh niên, đang có không ít thuận lợi và họ cũng phải đối mặt với nhiều khó khăn kiếm công ăn việc làm, trong phương thức hoạt động kinh tế. Họ cũng phải đứng trước một sự lựa chọn các giá trị cho bản thân và gia đình: coi trọng các giá trị của đồng tiền, tài sản hay các giá trị đạo đức truyền thống, nghiêng về giá trị kinh tế hay các giá trị xã hội, làng xóm, tình cảm gia đình. Điều đó quả là một vấn đề cần được nghiên cứu.

Khái niệm *giá trị* dùng ở đây được hiểu là "Những quan niệm về cái quan trọng và có giá trị được mọi người trong một xã hội cùng chia sẻ" ¹. Từ trước tới nay khi tiếp cận văn hóa với tư cách là đối tượng của nghiên cứu xã hội học các nhà lý thuyết đều đã nhận thức giá trị là một trong những yếu tố cơ bản của văn hóa, bởi vì giá trị góp phần tạo ra các mô hình hành vi và thực tế ứng xử xã hội, điều tiết toàn bộ sự lựa chọn và hành động của con người cũng như các quá trình xã hội. Do vậy, "Giá trị chỉ ra rõ cái gì thích hợp và cái gì không thích hợp, hơn nữa chúng đồng thời chấp nhận những kiểu hành vi nhất định nào đó và phủ nhận những kiểu hành vi khác" ².

* Khảo sát xã hội học do nhóm chuyên gia của Viện xã hội học tiến hành vào tháng 12/1993 dưới sự chủ trì của *Tạp chí cộng sản*. Từ đây, các chú thích có đánh dấu (*) đều dẫn từ nguồn này.

¹ Xem J. ROSS ESHLEMAN VÀ BARBARA G. CASHION: "Sociology an introduction", Chapter 4. Culture and Society, P86 Values, thư viện Xã hội học, LI-91

² Sách đã dẫn.

-II-

1. Trước kia, cuộc sống vật chất và tinh thần của thanh niên nông thôn đều chịu sự qui định chặt chẽ bởi các giá trị truyền thống, trong đó việc coi trọng tình cảm và đạo đức con người là yếu tố cơ bản. Họ hướng đến một cuộc sống gia đình hòa thuận, cần cù lao động, hiếu học và mong được học hành đỗ đạt, trong nhà con cái hiếu thảo chăm sóc bố mẹ già, trong họ hàng làng xóm thì đối xử với nhau "như bát nước đầy", với anh em bè bạn thì chân thành, nhường nhịn. Để thỏa mãn được các giá trị truyền thống cũng có nghĩa là thanh niên phải trước hết, đáp ứng được các nhu cầu của quan hệ cộng đồng, phải xử sự tốt đẹp với những ràng buộc chặt của gia đình, họ hàng, làng xóm, để mong sự yên ấm cho cuộc sống hiện tại và tương lai.

Từ năm 1945 cho đến thời gian gần đây, giá trị tình cảm và đạo đức vẫn là giá trị cơ bản được biểu hiện thông qua các giá trị yêu nước, yêu dân tộc và vì chủ nghĩa xã hội. Phấn đấu cho lý tưởng xã hội chủ nghĩa và cộng sản chủ nghĩa là thước đo để đánh giá thanh niên và ngược lại cũng là mục tiêu để thanh niên khẳng định bản thân mình. Giá trị truyền thống cách mạng đó, đã một thời hun đúc nên bao lớp thanh niên anh hùng.

Hiện nay, trong công cuộc đổi mới, từ cơ chế tập trung bao cấp chuyển sang cơ chế thị trường, của nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần theo định hướng xã hội chủ nghĩa nhiều thanh niên đang có xu hướng đề cao giá trị kinh tế của nghề nghiệp thể hiện ở chỗ có công ăn việc làm và thu thập thậm chí coi đó không chỉ là một việc sống còn mà còn là danh dự của bản thân và gia đình. Trong khi phần đông sẵn sàng chấp nhận những công việc nặng nhọc để có tiền công hàng ngày, thì một bộ phận thanh niên vươn đến khát vọng làm giàu, trở thành ông chủ. Họ suy nghĩ việc "có chí làm giàu" là một phẩm chất của con người thanh niên hiện nay, "thậm chí trở thành một tiêu chí đạo đức" ¹.

Số liệu khảo sát xã hội học với 200 phiếu phỏng vấn hộ gia đình tại xã Xuân Sơn - huyện Đông Triều - Quảng Ninh ² cho thấy nhiều thanh niên có ý kiến lựa chọn giá trị "làm kinh tế giỏi" khi họ được hỏi về "ai là người được kính trọng hiện nay".

Sự thật này đang diễn ra ở phần lớn các địa phương đồng bằng Bắc bộ và tương chừng như đã đẩy lùi các giá trị truyền thống. Thế nhưng, từ những kết quả điều tra Xã hội học cho biết số đông thanh niên, nhất là nhóm thanh niên có kinh tế vượt trội, lại đang đồng thời đánh giá cao các giá trị truyền thống đó.

Chẳng hạn như với giá trị "gia đình hòa thuận", trong cuộc nghiên cứu tháng 7/1993 ở xã Xuân Sơn chỉ có 63,6% ý kiến thanh niên tán thành, thì vào tháng 12/1993, cuộc khảo sát xã hội học ở xã Ninh Hiệp - huyện Gia Lâm - Hà Nội cho thấy đã có đến 83,33% số thanh niên từ 34 tuổi trở xuống trả lời coi trọng giá trị "gia đình hòa thuận, kỷ cương gia tộc"

Hay như với giá trị "học vấn và trình độ văn hóa", tại cả hai điểm điều tra Xuân Sơn và Ninh Hiệp, phần đông nhóm thanh niên đều dành sự đánh giá cao của mình cho giá trị này. Hơn nữa, số người đánh giá đó thường chiếm tỷ lệ % cao hơn so với các nhóm xã hội khác. Có thể thấy rõ vấn đề vừa nêu qua Bảng 1. Ở đây, giá trị học vấn và trình độ văn hóa vẫn được người thanh niên nông dân nhìn nhận như một sự thăng tiến về mặt xã hội so với dân làng, một giá trị tinh thần, đồng thời cũng là một niềm khao khát hy vọng, nhờ

¹ Xem Đỗ Trung Lai: "Văn hóa thời nay". Báo Nông dân Việt Nam, ngày 29/3/1993.

² Khảo sát xã hội học do nhóm chuyên gia của Viện xã hội học tiến hành vào tháng 7/1993, dưới sự chủ trì của Trung tâm Khoa học xã hội - Nhân văn quốc gia.

nó để có cơ hội thay đổi cuộc đời.

**Bảng 1. So sánh về ý kiến tán thành Trình độ văn hóa là quan trọng nhất
với một con người.**

(Tỷ lệ % theo từng nhóm tuổi)

Điểm điều tra	Nhóm tuổi người trả lời	
	Tỷ lệ ý kiến tán thành 34 trở xuống	35 trở lên
Ninh Hiệp	78,26	64,81
Xuân Sơn	40,9	31,5

Phải chăng số liệu khảo sát cho thấy hiện tượng có nhiều thanh niên trong bối cảnh của sự chuyển đổi thứ bậc ưu tiên của định hướng giá trị kinh tế, vẫn đang đề cao các giá trị truyền thống.

2. Trong lịch sử cũng như hiện nay, ruộng đất đối với nông dân đã trải qua nhiều biến động, thăng trầm. Ruộng đất là một yếu tố kinh tế cấu thành trong đời sống và thu nhập của từng cá nhân cũng như của từng hộ gia đình nông dân. Chính vì vậy mà cộng đồng làng quê đã tạo ra những giá trị truyền thống của nó. Nhóm thanh niên sinh ra và lớn lên trong chiếc nôi như thế, nên không thể một sớm một chiều dễ dàng giũ bỏ các giá trị truyền thống đó

Tuy nhiên, đi liền với sự tăng trưởng của kinh tế thị trường hiện nay, ruộng đất trồng lương thực đã không còn hoàn toàn là yếu tố kinh tế cơ bản duy nhất nuôi sống nông dân, đồng thời các quan hệ ruộng đất bắt đầu một quá trình chuyển đổi mới khởi sự từ luật đất đai năm 1993.

Chính thanh niên là nhóm xã hội chịu tác động mạnh hơn cả bởi những thực tế này, họ có xu hướng đi trước trong sự chuyển đổi thái độ đối với các giá trị truyền thống ở nông thôn. Thái độ đó có thể là vứt bỏ, nhưng cũng có thể là đề cao để dung nạp các giá trị truyền thống vào trong một hệ thống giá trị mới của quan hệ thị trường.

Nhưng dù với thái độ nào thì các giá trị truyền thống vẫn có cơ sở bảo lưu ban đầu trong nhóm thanh niên, bắt nguồn từ quan hệ ruộng đất. Cơ sở đó cũng có thể thực sự trở nên mỏng manh trước sức mạnh của nền kinh tế thị trường.

3. Thanh niên trong thời gian qua đã có nhiều thay đổi cả về suy nghĩ lẫn hành vi đối với quan hệ thị trường. Đây quả là một hiện tượng đáng chú ý. Nó biểu hiện mục đích theo đuổi quyết liệt của họ đối với các giá trị mới do sự phát triển của kinh tế thị trường đem lại. Thanh niên trở thành những người "can đảm" và tự tin vào chính bản thân mình, sẵn sàng chấp nhận mọi thử thách khó khăn trong công việc làm ăn. Họ vừa có sự quyết đoán và táo bạo trong tính toán kinh doanh, vừa tỏ ra già dặn và khôn khéo hơn so với các nhóm xã hội khác mà trước đây cùng ở lứa tuổi thanh niên như họ.

Những ý kiến trả lời của hộ gia đình nông dân trong các cuộc phỏng vấn sâu ở Xuân Sơn, Ninh Hiệp, Đa Tốn về khía cạnh này là những bằng chứng thuyết phục. Hơn nữa, đặt một sự so sánh hiện nay giữa các nhóm tuổi lại càng thấy rõ hơn ưu thế của nhóm thanh niên trong suy nghĩ và lựa chọn đối với việc ưu tiên định hướng giá trị kinh tế.

Khi được hỏi về "phương hướng phát triển kinh tế" của các hộ gia đình nông dân tại xã Đa Tốn¹, ý kiến trả lời thu được cho phép thiết lập bảng 2:

Bảng 2. So sánh về ý kiến tán thành "Phương hướng phát triển kinh tế"
(Tỷ lệ % theo từng nhóm tuổi)

Phương hướng	Tỷ lệ ý kiến tán thành	
	Nhóm tuổi người trả lời	
	34 trở xuống	35 trở lên
Buôn bán, kinh doanh, dịch vụ	29,41	11,76
Thủ công nghiệp	41,18	32,3
Làm thuê phi nông nghiệp	23,53	10,59
Không có phương hướng	5,88	24,71
Làm nông nghiệp	-	20,01
	100,00	100,00

Số liệu của bảng trên cho thấy nhóm thanh niên từ 34 tuổi trở xuống có tỷ lệ ý kiến tán thành phát triển kinh tế theo hướng buôn bán kinh doanh dịch vụ là 29,41%, trong khi đó nhóm từ 35 tuổi trở lên chỉ chiếm tỷ lệ thấp hơn là 11,76%. Ý kiến tán thành phát triển kinh tế theo hướng thủ công nghiệp có tỷ lệ tương ứng là 41,18% so với 32,93%. Còn ý kiến tán thành làm thuê phi nông nghiệp có tỷ lệ tương ứng là 23,53% so với 10,59%. Hơn nữa, trong khi nhóm từ 35 tuổi trở lên có đến 20,01% ý kiến trả lời phát triển kinh tế theo hướng quay trở lại làm nông nghiệp thì nhóm thanh niên từ 34 tuổi trở xuống không có ai tán thành như vậy.

Thêm vào đó, nhóm từ 35 tuổi trở lên có đến 24,71% ý kiến trả lời "không có phương hướng" thì nhóm thanh niên từ 34 tuổi trở xuống chỉ có tỷ lệ 5,88% là không xác định được phương hướng phát triển kinh tế. Điều này nói lên tính chủ động của nhóm thanh niên hơn hẳn các nhóm khác trong việc dự định cho cuộc sống hiện tại, họ không do dự lúng túng bởi lẽ họ có sự nhận biết đối với vị trí của các giá trị kinh tế hiện nay.

Có thể thấy rõ hơn thanh niên không chỉ xác định phương hướng kinh tế, mà còn đánh giá được hiệu quả của các hoạt động kinh tế. Cũng từ số liệu điều tra thì khi được hỏi có đến 94,12% ý kiến thanh niên từ 34 tuổi trở xuống tán thành phát triển kinh tế theo hướng kinh doanh buôn bán dịch vụ, thủ công nghiệp hoặc đi làm thuê ngoài công nghiệp. Tỷ lệ này cao hơn tỷ lệ 55,28% ý kiến của nhóm từ 35 tuổi trở lên.

Vậy là phần lớn thanh niên, hơn hẳn các nhóm xã hội khác, đã tìm đến các giá trị của kinh tế thị trường, hướng tới đồng tiền, thu nhập, hiệu quả hàng ngày thông qua việc tham gia vào các hoạt động kinh tế phi nông nghiệp. Vì những giới hạn trước mắt của canh tác lúa hiện nay, những suy nghĩ đó của nhóm thanh niên là một sự lựa chọn có tính toán và thích hợp.

¹ Khảo sát xã hội học do Phòng Xã hội học Văn hóa tiến hành vào tháng 11/1994, dưới sự chủ trì của Viện Xã hội học.

Ngay như đối với ruộng đất, cách nhìn nhận của thanh niên cũng khác. Họ không bị bó buộc theo kiểu suy nghĩ trước đây mà chuyển đổi theo hiệu quả kinh tế. Anh S, 31 tuổi, ở xóm 8 xã Ninh Hiệp bộc lộ một phép tính qua trả lời phỏng vấn: "Nói thật với anh là người ta chia ruộng ở đây cho nhà em toàn để mà cấy lúa thôi. Chứ mà ruộng cao thì em sẽ trồng những thứ khác năng suất hơn mà hiệu quả hơn. Ví dụ như cứ tính ở đây 1 sào lúa chẳng hạn được 2 tạ thóc một vụ, nghĩa là 6 tháng. Vậy thì 6 tháng em nhân 2 lên là một năm được 4 tạ là 400 nghìn. Còn thì nếu trồng được liệu sẽ phải được *tiền triệu*"(*)

Định hướng giá trị kinh tế thị trường của thanh niên so với các nhóm còn được biểu hiện qua số liệu định lượng. Cuộc điều tra Xã hội học tháng 12/1993 tại xã Ninh Hiệp với dung lượng mẫu là 18,5 hộ gia đình nông dân, cũng đã cho thấy rõ thêm về sự đánh giá mạnh bạo hơn hẳn của nhóm thanh niên so với các nhóm xã hội khác. Khi được hỏi về "sự quan tâm nhất đối với đời sống kinh tế hiện nay" thì kết quả cho thấy tỷ lệ ý kiến người trả lời ủng hộ "mở rộng buôn bán" và "tăng cường mở cửa" như ở Bảng 3.

Bảng 3: Ý kiến theo nhóm tuổi về sự quan tâm nhất trong đời sống kinh tế *

(Tỷ lệ % theo từng nhóm tuổi)

Nhóm tuổi người trả lời	Tỷ lệ ý kiến tán thành	
	Sự quan tâm nhất	
	Mở rộng buôn bán	Tăng cường mở cửa
25 đến 34	30,00	15,00
35 đến 44	15,90	4,80
45 đến 54	19,70	8,20
Từ 55 trở lên	23,70	7,90

Nhóm tuổi từ 34 trở xuống đều có ý kiến trả lời tích cực và chiếm tỷ lệ % cao hơn hẳn so với các nhóm tuổi khác.

4. Sự phân tích đã phần nào minh chứng giờ đây, nhóm thanh niên không chỉ đưa lên ưu tiên hàng đầu mà còn đặt định hướng giá trị kinh tế trở thành giá trị cơ bản. Trong suy nghĩ và hành vi, họ bị qui định trực tiếp bởi các lợi ích kinh tế. Thanh niên nhìn nhận toàn bộ đời sống theo sự qui chiếu của giá trị kinh tế. Vì lẽ đó, tỷ lệ cao của số ý kiến thanh niên coi trọng các giá trị truyền thống gia đình, làng xóm, tình cảm, đạo đức. . . không thể được hiểu là chỉ do các ràng buộc xã hội, mà chính cũng phần nào chịu ảnh hưởng từ các nguyên nhân kinh tế trực tiếp. Quan tâm đến giá trị truyền thống bởi vì hiện nay, nó lại đang là yếu tố cấu thành cực kỳ quan trọng trong hệ thống giá trị mà nhóm xã hội nào định hướng theo đó đều đang tận dụng được cho sự vận động kinh tế của mình.

Có thể dẫn ra một trong những vấn đề bức xúc mà các điều tra Xã hội học đều cho thấy. Đó là vấn đề "thiếu vốn" cho công việc làm ăn. Có 74,9% ý kiến trả lời của các hộ gia đình nông dân cho dự định phát triển sản xuất". Khi đánh giá vấn đề này, nhóm thanh niên

thường có tỷ lệ ý kiến tán thành cao hơn các nhóm khác. Kết quả trả lời về "Sự khó khăn trong sản xuất kinh doanh do thiếu vốn" đã dẫn đến sự so sánh ở bảng 4.

Bảng 4. Ý kiến về khó khăn trong sản xuất kinh doanh do thiếu vốn.

(Tỷ lệ % theo từng nhóm tuổi).

Điểm điều tra khảo sát	Tỷ lệ ý kiến tán thành	
	Nhóm tuổi người trả lời	
	34 trở xuống	35 trở lên
Ninh Hiệp	78,26	69,13
Xuân Sơn	72,8	63,8

Để vượt qua vấn đề này, nhóm thanh niên phải dựa vào gia đình, họ tộc, làng xóm mới có thể huy động được tiền vốn, dồn sức vào ganh đua, giành giật quyền lợi chính đáng trong công cuộc làm ăn.

Tại xã Đa Tốn, khi được hỏi họ đều cho biết nếu muốn triển khai hoạt động ngành nghề phi nông nghiệp thì ít nhất phải có một số lượng tiền mặt khoảng 15 đến 20 triệu để đầu tư sản xuất, và đó là một khoản tiền quá lớn so với khả năng kinh tế của hộ nông dân trong lúc nhiều gia đình chỉ có mức thu nhập trung bình, đủ trang trải cho việc ăn uống. Thêm vào đó, khi bước vào hoạt động sản xuất, chủ gia nghiệp hầu như phải cần đến sức lao động của toàn bộ các thành viên gia đình. Điều này đã góp phần thiết lập trở lại mối, "quan hệ cộng đồng" vốn có trong gia đình của người nông dân theo một kiểu mới chặt chẽ hơn.

Vậy là nhóm thanh niên mặc nhiên đến với các giá trị truyền thống một cách tự nguyện, nhiệt tình. Đó là một giải pháp thích ứng về mặt xã hội, một phép tính thức thời, một thể ứng xử khôn ngoan để đạt hiệu quả kinh tế. Ở đây nhóm thanh niên vượt trội chuyên môn bán lớn, hoặc thanh niên nhiều tuổi, nhận biết giá trị này sâu sắc hơn và có nhiều biểu hiện mạnh mẽ hơn các nhóm thanh niên khác.

Hơn nữa, có một khía cạnh thực tế là trong buôn bán kinh doanh sẽ không tránh khỏi có lúc đổ bể, thua lỗ. Nhóm thanh niên tìm đến các giá trị truyền thống như là tìm được chỗ dựa tin tưởng để phòng xa những khi gặp phải khó khăn, trắc trở, hoạn nạn, lúc đó còn có người cứu giúp không chỉ đơn thuần về mặt tiền vốn mà còn cả về mặt tinh thần. Anh Q, 29 tuổi, ở xóm 7 xã Ninh Hiệp có nhà mái bằng 2 tầng với 5 phòng xây năm 1991. Hiện đang có thợ đến xây tiếp công trình phụ: bếp, nhà tắm, bể nước. Trị giá ngôi nhà bấy giờ khoảng 70 triệu. Có nhiều đồ gỗ và tiện nghi: tivi, video, xe máy Dream... đã cho biết: "Theo tôi trước mắt phải quan tâm chăm nom bố mẹ già, sau đó là đến con cái. Trong gia đình tôi bàn bạc và cùng lo liệu tất. Tôi thấy có tình cảm thì mới có kinh tế. Quan hệ của gia đình tôi với họ hàng, làng xóm nói chung là tốt, không có điều lên tiếng xuống gì cả". (*)

Nhóm thanh niên đã không e dè, mặc cảm mà ngược lại tự thấy mình trở thành những người "được hoàn thiện hơn" khi thừa nhận sự có mặt của các giá trị truyền thống trong

suy nghĩ của họ. Thanh niên hài lòng với việc dung hòa những khác biệt, thậm chí những mâu thuẫn có thể chấp nhận được giữa họ với bố mẹ, anh chị em trong nhà, để từ đó tranh thủ sự ủng hộ và những sự giúp đỡ thiết thực về thời gian, sức lao động, tiền vốn, tinh thần, tình cảm của các thành viên gia đình. Vì thế không phải là điều phi lý khi có đến 83,33% số thanh niên giờ đây đang đề cao giá trị "gia đình hạnh phúc, kỷ cương gia đình".

Đối với giá trị "học vấn và trình độ văn hóa" cũng như vậy. Tại xã Ninh Hiệp, một xã có hoạt động buôn bán kinh doanh thương mại vào loại mạnh nhất vùng, thanh niên không có mấy thời gian và tâm trí để dành cho sự học hành, kiến thức sử dụng trong tính toán tiền - hàng cũng chỉ cần ở mức chưa hết học vấn phổ thông cơ sở. Thế nhưng, họ lại mong mỏi khát khao có được học vấn và trình độ văn hóa cao, họ coi trọng và sẵn sàng đầu tư "không tiếc tiền của cho con cái"(*) để chúng đạt được điều mong mỏi đó.

Có nghĩa là cho dù học vấn là văn hóa chưa mang lại được lợi ích đồng tiền trước mắt, nhưng nó vẫn là "cái chữ nghĩa hơn người" (*). Thêm vào đây, nó vẫn là niềm hy vọng về hiệu quả kinh tế sau này. Điều tra xã hội học tại Ninh Hiệp cho số liệu ở bảng 5.

Bảng 5. So sánh các nhóm tuổi về ý kiến đánh giá học vấn và văn hóa.

(Tỷ lệ % theo từng nhóm tuổi)

Loại vấn đề được đánh giá	Tỷ lệ ý kiến tán thành	
	Nhóm tuổi người trả lời	
	34 trở xuống	35 trở lên
1. Định hướng cho thế hệ con cháu có trình độ đại học trở lên	73,91	61,11
2. Cái quan trọng nhất của con người là có trình độ văn hóa cao	78,26	64,81

Phần lớn nhóm thanh niên đã tán thành với nội dung trả lời "có" và tỷ lệ ý kiến đánh giá là cao hơn đáng kể so với tỷ lệ của các nhóm xã hội khác. Trong đó nhóm thanh niên vượt trội về kinh tế còn có sự coi trọng hơn đối với giá trị này. Thông tin rút ra từ phỏng vấn sâu cho thấy kết quả so sánh các câu trả lời khác nhau của các nhóm thanh niên khác nhau đối với cùng một câu hỏi: "sự đầu tư cho việc học hành của con cái là như thế nào?".

Hộ gia đình anh T, 33 tuổi, ở xóm 3, với kinh tế gia đình thuộc loại khá giả cho biết: "Các cháu thì học giỏi lắm, không phải đi học thêm, chỉ có mỗi cháu thứ 3 thì học hơi kém nên đang định cho cháu đi học thêm ở trường. Đóng góp với nhà trường thì cũng chẳng đáng bao nhiêu. Các cháu nó vẫn còn bé quá, nếu lớn thì cho học ngoại ngữ"(*).

Trong khi đó, hộ gia đình anh S, 31 tuổi, ở xóm 8, kinh tế gia đình thuộc loại giàu có cho biết: "Các con em kể cả học giỏi chẳng nữa, em cũng vẫn bắt chúng nó đi học thêm, đưa

nào em cũng bắt chúng nó phải đi học thêm đây. Cô giáo cũng mở lớp và chúng em bắt đi học cả ngày. Chất lượng học tập thì cứ yên tâm, đã có cô giáo bảo đảm rồi. Con cái nhà em thì nói để anh biết ở cái đất này vẫn cứ là văn minh hơn con nhà khác. Em cứ cho chúng nó học bao giờ chán thì thôi" (*).

Có thể nói rằng, chính nhờ có sự qui chiếu theo lợi ích kinh tế mà các giá trị truyền thống được số đông nhóm thanh niên nhìn nhận trở lại một cách phù hợp, hơn hẳn so với các nhóm xã hội khác. Và họ coi các giá trị đó là bộ phận cấu thành rất quan trọng của một hệ thống giá trị mới.

Thanh niên đã tìm thấy được quyền lợi thiết thực khi bày tỏ thái độ coi trọng giá trị truyền thống này. Đây là hệ quả của một cách nhìn hợp lý đối với thực trạng của nông thôn hiện nay, mà định hướng giá trị kinh tế đóng vai trò trung tâm.

Cũng với cách nhìn như vậy, nhóm thanh niên thể hiện thái độ đánh giá cao hơn các nhóm xã hội khác đối với hệ thống các giá trị truyền thống thời kỳ cách mạng. Số liệu điều tra cho thấy, khi được hỏi về tầm quan trọng hay gọi là sự nhấn mạnh đến vai trò các tổ chức ở nông thôn hiện nay thì nhóm thanh niên lại không nhấn mạnh từng vai trò riêng lẻ của các tổ chức như các nhóm khác. Kết quả xử lý cho thấy ở bảng 6.

Bảng 6. So sánh ý kiến nhấn mạnh về vai trò của các tổ chức địa phương.

(Tỷ lệ % theo từng nhóm tuổi)

Các tổ chức	Tỷ lệ ý kiến tán thành	
	Nhóm tuổi người trả lời	
	34 trở xuống	35 trở lên
1. Chính quyền + Đảng	26,09	19,13
2. Chính quyền + Đảng + Hợp tác xã + Tổ chức quần chúng	21,74	6,79

Đối với sự nhấn mạnh, đồng thời vai trò hai tổ chức cơ bản là Chính quyền và Đảng thì tỷ lệ ý kiến tán thành của nhóm thanh niên nhiều hơn các nhóm khác. Hơn nữa đối với việc nhấn mạnh đồng thời vai trò của 4 tổ chức ở địa phương là Chính quyền Đảng, Hợp tác xã và Tổ chức quần chúng, thì tỷ lệ ý kiến tán thành của nhóm thanh niên còn nhiều hơn gấp gần 4 lần.

Đặt sự mong muốn của mình vào vai trò của cả 4 tổ chức là biểu hiện thái độ của nhóm thanh niên vẫn coi trọng các giá trị truyền thống được lưu giữ từ thời kỳ cách mạng cho đến nay. Họ cho rằng việc dung nạp những giá trị đó vào hệ thống giá trị mới hiện nay vẫn đem lại những lợi ích chính đáng cho số đông thanh niên, mặc dù tỷ lệ ý kiến ở đây cho các giá trị này không nhiều bằng tỷ lệ ý kiến thanh niên dành cho các giá trị truyền thống có tính lịch sử lâu đời được bảo lưu trong đời sống nông thôn hiện nay.

- III -

Như vậy, thông qua việc tìm hiểu thái độ của nhóm thanh niên nông thôn đối với sự lựa chọn các giá trị, đã cho thấy một hiện tượng tương tự như là mâu thuẫn, đó là các nhóm

thanh niên nông thôn, một mặt hướng về các giá trị kinh tế mặt khác đang đồng thời đề cao các giá trị truyền thống.

Cũng từ những dữ liệu của thực tế nông thôn tại các điểm khảo sát, đã đồng thời cho thấy một khía cạnh khác của sự dung nạp các giá trị truyền thống vào hệ thống của giá trị đổi mới trong thanh niên. Cùng với sự tăng trưởng của các quá trình kinh tế, khía cạnh này dần hình thành xu hướng song song vận động bên cạnh các xu hướng hiện thời. Về bản chất, quá trình phát triển của nó đi liền với sự chuyển biến và thay đổi căn bản các giá trị truyền thống.

Tuy nhiên có thể nói hiện nay, sự hình thành hệ thống giá trị đổi mới đối với nhóm thanh niên vẫn như là một sự "lồng ghép", "pha trộn". Và điều đó phải chăng có nguồn gốc từ "tâm thức hướng tới cái trường tồn" và sự hòa nhập môi trường của một phong cách sống Việt Nam. Phải chăng những điều đó nói lên tính hợp lý của sự lựa chọn hệ thống giá trị đổi mới của nhóm thanh niên thích ứng với sự phát triển của xã hội ngày nay?